

Naturkulturguiden

Historiska rutten

Idag är världsbilden för de flesta global. Tid räknas i minuter och sekunder snarare än i timmar och dagar. Resandet har blivit en vardagsrutin och målet kan ligga hur långt bort som helst. För bara hundra år sedan var bilden en annan. Många lämnade inte sin socken under hela sitt liv och en resa mellan Skellefteå och Umeå kunde ta flera dagar. En tur som denna var bara inte att tänka på. Det är något att hålla i minnet när man tycker att resandet inte går tillräckligt fort. Slå därför av på takten och upplev den Historiska rutten med alla sinnen. Nästan allt är sevärt bara man ger sig tid!

På resa i historien

Vi tar E4 söderut vid Tjärn och svänger efter rondellen till höger på avfarten mot Innervik. Framför oss breder en flack dalgång ut sig. Under järnåldern var den en vik av havet i vilken en fåra av Skellefteälven mynnade. De sedimentjordar som älvens vatten fört med sig har gjort marken bördig och lättodlad.

Vägen löper fram på en liten åsrygg och följer till stora delar den medeltida ridväg som en gång i tiden förband Stockholm med Norrland. Först på 1600-talet blev den farbar med häst och vagn. Lagen föreskrev att det på varannan mil skulle finnas ett gästgiveri där de resande kunde ta in för natten och byta hästar. Farten var inget att hurra för. Hade man tur kunde man vara framme i Stockholm på drygt en vecka, men det kunde också ta den dubbla tiden.

På höger sida av vägen vid byn Tjärn ser vi ett antal lador som av Skellefteå museum har rustats upp för att bevaras för kommande generationer. I ladorna förvarade bonden sitt hö. För bara en mansålder sedan fanns tiotusentals lador i Västerbotten. Landskapet brukade inte för inte kallas för "ladriket". I dag när de inte längre fyller någon funktion försvinner de tyvärr i allt snabbare takt.

Efter att ha passerat en liten höjd med ett skogparti kan vi med lite möda genom lövslyet långt borta i söder skymta vattenspegeln från den vik som givit

byarna Inner- och Yttervik dess namn. Fisket var en viktig del i självhushållet och vid vikens stränder hade bönderna sina sjöbodar och båtar.

Vi passerar genom Innerviks öppna odlingslandskap. Här kan man tidigt på våren se de första flyttfåglarna på de framtinade barmarksfläckarna. Ängarna utgör en del av Innerviks fjärdarnas naturreservat som har flera intressanta platser att besöka.

Gravfältet på Rösbacken

I den skarpa kurvan i Yttervik håller vi utkik efter en avtagsväg till höger. Vi svänger in på den smala brukningsvägen som leder uppför en brant backe

På ladtaken i odlingslandskapet ser man ofta storspoven, Västerbottens landskapsfågel. Foto Peter Lilja.

och vidare fram till Rösbacken. Vi är nu inne på den gamla kustlandsvägen. Här uppe på krönet är det dags för vår första anhalt och en titt på de monumental gravar från brons- och äldre järnålder som här ligger samlade kring krönet.

På Rösbacken finns i dag åtta rösen och två stensättningar där samtliga gravar restaurerats. Stensättningar är lägre och flackare än gravrösen och dessutom i regel yngre. Rösen byggdes i huvudsak under bronsåldern (1500-500 f Kr) medan stensättningarna var vanligare under äldre järnåldern (500 f Kr-400 e Kr). En gång när de anlades låg de på en udde alldeles vid havet, väl synliga för alla som seglade här förbi.

Kapitulationen i Landsåkersbacken

Landsåkersbacken som ligger längre norrut efter gamla kustlandsvägen har i sig en intressant historia från Sveriges sista krig mot Ryssland. Efter att ha lagt Finland under sig trängde ryssarna via Torneå söderut i landet. Den 15 maj 1809 kom en rysk förtrupp till Skellefteå. En mindre svensk styrka, på 588 man, retirerade raskt söderut. När de nått till Innervik och Landsåkersbacken blev de kringrända av en rysk styrka som snabbt, men med risk för sina egna liv, tagit sig över den svaga isen ända från Kåge. Svenskarna valde att kapitulera inför övermakten

Tillbaka på huvudvägen fortsätter vi söderut fram till vägskelet mot Skelleftehamn. Här tar vi höger och kör fram till E4 och vidare söderut. Efter någon kilometers körning tar vi av mot Bureå. Efter att ha kört över Bureälven är det dags för nästa bensträckare.

Bureå – medeltidsby med sågverks historia

Vi parkerar vid kyrkan och tar promenadvägen på södra sidan av Kyrkforsen. Älvens många forsar skänker med rörelse och ljud en extra levande miljö till samhället. Har man lite tur kan man med spöet i hand lura en och annan harr till hugg.

Snart kommer vi fram till Klosterholmen. Här

På Klosterholmen har de medeltida lämningarna förtydligats med luftiga järnkonstruktioner. Foto Peter Lilja.

finns lämningar av vad som i traditionen kallas Bureå kloster. Stengrunderna från medeltiden har idag skyltats och åskådliggjorts med järnkonstruktioner. Enligt sägnen

fanns här på en holme i älvsmynningen ett kloster vid medeltidens slut. Traditionen säger att den sista abboten, Bure herr Jon, ska ha skickats till samerna för att missionera men samerna förgjorde hans syn så han blev blind. Inget finns belagt om ett kloster i Norrland. Mycket talar för att det istället för ett kloster varit en missionsstation som drevs av någon munkorden. Kanske var de franciskaner som inte drog sig för slå sig ner i sådana avlägsna trakter som Bureå då var. Gråbröderna, som de kallades, bedrev dessutom fiske på många platser.

Vid utgrävningar har man i den stora gropen, som förmodligen varit en källare, hittat ett medeltida vred av brons i form av en tupp. Vredet som kallas "Buretuppen" har varit en del i en tappkran som suttit i en öltunna.

Bure arkiv

På andra sidan den brusande Kyrkforsen mitt emot kyrkan ligger Hembygdsparken. Här i Bureås "gröna lunga" serveras sommartid delikata smörgåsar och hembakat bröd i den gamla västerbotensgården. Parallellt med hembygdsparken löper Skärvägen ned till Skäret där hamnen, sågverket och massaindustrin tidigare låg. I det f.d. bolagskontoret, den stora tegelbyggnaden till vänster om fabriksgrindarna, ligger Bure Arkiv. Här finns bland annat en bra och besöksvärd utställning som på ett överskådligt sätt berättar om den 200-åriga industriepoken.

Åker man åt andra hållet, knappt en kilometer väster om E4 kommer man till herrgården Strömsholm. Här har man till minne av Linnés besök i Bureå iordningsställt en 4 km lång vandringsled. I sin dagbok skrev Linné: "Ingen trakt kan vara skönare att resa i om sommaren". Helt fel hade han inte! Vandringsleden följer en mycket vacker del upp efter älven där forsar och lugnvatten avlöser varandra i lummig strandskog.

Avrättningsplatsen på Bureheden

Från kyrkan fortsätter vi genom samhället och ut på E4 igen i sydlig riktning mot kuslig plats. Strax söder om Bureå svänger vi vänster efter den väg som skyltas med "Jaktskyttebana". Vi följer den gamla landsvägen som parallellt med E4 slingrar sig fram över tallheden. Det som i dag tycks som en skogsbilväg var för inte så länge sedan Riksväg. Efter några kilometer syns en vägvisare på vänster hand. På avrättningsplatsen är en sten rest som minne över de människor som här på Bureheden en gång mötte döden genom halshuggning.

Avrättningsplatsen skall ha använts tre gånger. Sist ut var hustrumördaren Nils Petter Person Sandström från Storkåge som den 9/11 1836 blev ett

huvud kortare. Skarprättare (bödel) var "Gammel-Gylln" från Umeå. Som bekräftelse på sitt hemska värv sägs han ha burit gulldörhången i form av små bilar, dvs. miniatyrer av bödelsyxan.

En avrättning skulle ses av både gammal och ung och drog stor publik. Det ansågs bland annat att blod från den döde var bra mot vissa sjukdomar. När bödeln hade svingat bilen var det därför vanligt att någon med ett kärl i handen rusade fram och försökte komma över en blodskvätt. Till avrättningen hade därför traktens bönder utkommerats att med störor bilda spetsgård kring avrättningsplatsen. Marken innanför spetsgården var reserverad för skolbarn, pigor och drängar. De skulle läras att brott inte lönar sig.

Nedre Bäck

Efter ytterligare någon kilometers körning kan vi på höger sida skönja E4 igen. Vi avstår från att köra ut på europavägen och svänger i stället vänster och följer sjön Ljusvattnets östra strand till dess vi möter en skylt med texten Nedre Bäck. I byn finns ett litet hembygdsmuseum som man gärna visar upp. Man bör dock ringa i förväg och avtala tid för visning (aktuella telefonnummer finner man på byns hemsida www.skelleftea.org/forening/nbif/). I Nedre Bäck tar vi sedan vänster vid tennisbanan. Efter att ha passerat över en liten bro kommer vi upp på en hög och vacker grusås. På ömse sidor av vägen ser vi Lillträskets och Storträskets vattenspeglar.

Järnåldersgravar

På åsen har alltid människor färdats. När man breddade vägen på 1950-talet skadades några stensättningar från järnåldern som låg på åsens krön. En av av gravarna undersöktes 1970 och man påträffades bl.a. klor av en björn. Ett antagande är att den döde vid gravläggningen svepts i ett björnskin. Ungefär mitt på åsen visar en skylt på höger sida nerfarten till en badplats. Är vädret rätt kanske det är dags för ett dopp eller en kopp kaffe?

Vi fortsätter söderut, passerar Risböle och den efterföljande till synes ändlösa flacka tallheden och kommer så småningom fram till byn Uttersjöbäcken. Tar man höger i Uttersjöbäcken och sedan svänger mot Önnesmark kommer man strax innan E4 till ett stort flyttblock med speciell historia. Stenen kallas Mjölkenstenen och har fått sitt namn från det att kvinnor från Önnesmark brukade stå här för att sälja mjölk och palt till soldater på väg till det militära övningsområdet Gumboda Hed. Stenen har tidigare kallats för "Vargstustenen", vilket tyder på att det har funnits en fångstgrop för vargar där. På andra sidan vägen från Mjölkenstenen sett ligger ett hembygdsområde och ett vackert litet naturskogsområde skyddat från avverkning.

I Uttersjöbäcken svänger vi, mitt i byn, vänster mot Bjuröklubb. I den f.d. lanthandeln vid vägskälet finns numer ett trevligt sommarcafé väl värt ett besök. Vägen ut till Bjuröklubb går genom ett småkuperat skogslandskap, då och då avbrutet av någon enstaka gård. Först på 1930-talet bröts vägen till Bjuröklubb. Innan dess var man hänvisad till att gå eller åka båt för att ta sig dit.

Utsikt från fyrklippan på Bjuröklubb. Foto Curt Dahlgren.

Bjuröklubb – 1 500 år av människors brukande

Framme vid Bjuröklubb öppnar sig landskapet och havet syns nära vägen. På vänster sida om vägen ligger Lappsanden där det finns en enklare camping. Lite längre fram på höger sida passerar vi det gamla fiskeläget med sitt vita kapell. De stora trähusen på åsen härrör från de lotsar och fyrvaktare som en gång i tiden bodde här ute. I dag är de eftertraktade fritidshus.

Vid skylten "Här slutar allmän väg" parkerar vi bilen och tar en promenad upp mot krönet och fyren. På 1800-talet blev Bjuröklubb lots- och fyrplats. Lots kunde erhållas mellan 1821-1967. Den första fyren uppfördes 1859, samt bostad för fyrmästaren. I dag är fyren automatiserad och fyrmästarbostaden sommarcafé. Bjuröklubb är inte bara ett riktmärke för sjöfarande. "Klubben" är också en av länets bästa platser att se sträckfågel. Från mitten av april till mitten av maj passerar här tiotusentals fåglar på väg norrut.

På platser längs Norrlandskusten har så många lämningar efter fiske och säljakt som Bjuröklubbsområdet. Läget längst ut i Bottenviken har alltid attraherat fiskare och säljägare. Här finns lämningar från 500-talet fram till 1800-talet. Bjuröklubb är sedan 1976 naturreservat och området har flera kortare stigar lämpliga för spännande utflykter.

Jungfruhamnsgraven

Vi tar bilen tillbaka mot en lite längre stig. Vi svänger vänster vid skylten "Jungfruhamnsgraven" och parkerar vid parkeringsplatsen före radiomasterna. Stigen börjar direkt vid parkeringen. Efter ca 300 m kommer vi till ett antal tomtningar som är rester efter enkla bostäder från järnåldern. Vi följer stigen vidare och kommer så småningom till den myr som för 600 år sedan utgjorde ett fiskeläge. Efter en dryg kilometers promenad kommer vi fram till Jungfruhamnsgraven. Ett antagande är att lämningen härrör från ett medeltida kapell som låg vid ett nu försvunnet fiskeläge. Enligt traditionen skall en jungfru vara begravd i stenröset. Från Jungfruhamnsgraven kan man fortsätta sin promenad söderut ända fram till Grundskatan. Vi vänder

Hav och klipphällar på Bjuröklubb. Foto Curt Dahlgren.

och tar stigen över Svarthällornas slätslipade och promenadvänliga berghällar. En solig dag värms hållorna upp och blåser det inte för mycket är det ett perfekt ställe att slå sig ned på för att låta på matsäcken. Vi följer sedan stigen där den svänger upp i skogen tillbaka till bilen.

Från "klubben" fortsätter vi söderut mot Grundskatan. Vi svänger vänster vid skylten som pekar mot Storsand. Är vi däremot sugna på ett dopp tar vi höger. Där finner man nämligen Västerbottens längsta havssandstrand Storsanden som i sin enkelhet erbjuder en fantastisk badplats en varm sommar dag. Vi fortsätter mot Grundskatan och i vägens förlängning ser vi snart den långa stenreveln skära rätt ut i havet. Vi tar en promenad och följer uddens 700 meter med vattnet på ömse sidor. Här på Västerbottens östligaste fastland är vyn fantastisk. Dess läge och utformning gör den också till en av de bästa platserna för att se sträckande fågel.

Från Grundskatan går också en stig norrut längs strandlinjen uppemot Sillhällorna och vidare mot Jungfruhamnsgraven som vi nyss besökt. Stigen går längs naturreservatets mest opåverkade delar med orörd kustgranskog, klapperstensfält och hållmarker med 200-årig tallskog. Uppe på klappret finns många tomtningar och vid Sillhällorna kan man i hållarna se inristningar från finska säljägare som från vår isens lynnighet sökt fast mark.

Blacke och Blackhamn

Vi åker tillbaka mot Bjuröklubb. Vid Bjurön tar vi vänster igen och fortsätter söderut mot Blacke. Ett flertal små handskrivna skyltar efter vägen pekar mot gamla fiskelägen som idag blivit sommarstugor. Vill man ta sig en titt kan man gärna följa någon av skyltarna ned mot havet. Ett av de finast belägna fiskelägena ligger vid Björkskatan.

Efter ca 4 km passerar vi en skogsbilväg som leder in till Fjälbyns naturreservat – en härlig naturskog som står i stark kontrast till det hårt brukade skogslandskapet runtomkring. Efter ytterligare knappt 3 km passerar vi stigen som leder upp till den besynnerliga dicotyp-granen. Följer man den 300 meter långa stigen norrut kommer man till

Fiskarkapellet på Bjuröklubb.

denna ovanliga gran som ser ut som två helt olika, den ena utvuxen ur den andra.

Efter ytterligare ca 4 kilometers körning svänger vi vänster mot Blackhamn. Nästan genast ser vi havets glittrande yta i södervy. Vi parkerar nere vid sjöbodarna och fortsätter till fots. (Se till att du inte ställer bilen så den hamnar på någons tomtmark.) Än i dag minner fiskebodarna och rester av torkställningar för nät, s.k. gistgårdar, om det intensiva fiske som pågick här ända fram på 1950-talet. En och annan modernare sommarstuga har lyckats tränga in i miljön. Som namnet antyder var fiskeläget främst nyttjat av fiskebönder från byn Blacke. Landhöjningen har gjort att man flera gånger tvingades flytta fiskeläget närmare havet. På 1700-talet omtalas i källorna att Blackhamn var ett av kustens större fiskelägen. Man hade t.o.m. eget kapell. Här fanns också en välbesökt marknad där handelsmän från Umeå hade egna bodar. Kanske är den idag restaurerade labyrinten en lämning från den tiden. Fortsätter man norrut från labyrinten, efter den lilla åsryggen, kommer man till Kyrkbacken, där man kan hitta lämningar efter det gamla fiskeläget. De är inte helt lätta att se, men enklast att upptäcka är båtlänningarna, dvs. de svackor som man drog upp båtarna i.

Lövånger – medeltida kyrka och kyrkstad

Från Blackhamn fortsätter vi vägen mot Blacke där vi tar av mot Gammelbyn och Lövånger. Vi parkerar vid den parkering som finns vid det gamla kommunhuset och tar en promenad i Kyrkstaden. Namnet Lövånger kommer från det forn-västnordiska namnet på vik som var *ånger*. Lövånger är landets nordligaste ånger-namn och bebyggelsen här är mycket gammal. Redan på 1300-talet omtalas ett kapell. Vid 1400-talets slut började man uppföra den nuvarande kyrkan i vitrappad sten. Läget var väl valt då det på den tiden gick att segla upp till kyrkan.

Föreskriften om kyrkotur som stadgades på 1600-talet krävde att alla skulle gå i kyrkan. Bönder som bodde långt från kyrkan uppförde därför små

stugor där de kunde bo under kyrkhelgerna. Med tiden blev kyrkstaden ett eget litet "samhälle" med mängder av stugor och stallar.

I dag har fler än hälften av stugorna byggts om till ett modernt vandrarhem och har man inte alltför bråttom hem rekommenderas en övernattnings. Intill stugorna finns både värdshus med mat och fika och ett sevärt hembygdsmuseum.

Gärdefjärdens naturreservat

Från Lövånger åker vi mot E4. Korsar man vägen och åker västerut mot Vebomark kan man göra ett besök i grottan Trollkyrkan. Den ligger på slutningen av Getmyrberget, ca 500 meter väster om fotbollsplanen i Vebomark. Som de flesta grottor har även denna en historia. Enligt sägen ska de stenblock som utgör grottans väggar och tak ha kastats dit av troll. Vi tar E4 norrut och svänger höger efter en knapp kilometer. Vi befinner oss nu i Gärdefjärdens naturreservat – en fågelsjö av rang! Bästa tiden att se rastande gäss, tranor och sjöfåglar är från mitten av april till mitten av maj. Är det den tiden på året är det väl värt att parkera bilen på parkeringsplatsen vid bron och gå till fågeltornet för att spana ut över vattnet. Vi fortsätter och tar vänster en knapp kilometer efter att vi passerat vattnet och åker igenom byn Gärde och vidare ut till E4.

Mångbyn

På motsatta sidan vägen ser vi fasaden av det f.d. mejeriet i Broänget. Här korsar vi E4 och tar sedan höger mot Burträsk. När man kommit en bit upp i backen är det åter dags för en vänstersväng vid den gamla kvarnen. Uppe till höger på höjden ligger Mångbyn. En tradition berättar att namnet på byn ska ha kommit från ordet "mångla" (handla) och att byn varit en betydande handelsplats för länge sedan. Till vänster syns en gul stor herrgårdsliknande byggnad. Där bodde i slutet av 1800-talet köpmannen Anton Bexelius som skapade varumärket "Västerbottensost".

Lövångers kyrkstad.

Gärdefjärden. Foto Anna Wenngren.

Bodans fåbodar

Vi fortsätter genom den bördiga dalgången och följer ån. När vi passerat byn Bissjön följer vi skyltningen som pekar ut vägen till Bodans fåbodar och svänger vänster. Vi parkerar där stigen till fåboden börjar och går den sista biten till fots. Här uppe på fåbotunet till Bodans fåbodar fanns en gång elva fåbodstugor. Då var området betydligt öppnare än i dag. Korna betade i skogen och kring stugorna gick får och getter på bete. I dag ser vi bara en stuga med tillhörande ladugård samt nere i bäcken en skvaltkvarn. När vi ändå är här passar vi på och tar en tur längs stigen några hundra meter upp till det fridfulla Stavvattnet.

Vi åker tillbaka och svänger vänster ut på stora landsvägen och når efter knappt 10 km byn Vallen. Mitt i byn ligger ett vackert bönhus. Förmodligen är det inte denna byggnad som avses i ordstävets "i Vall'n där dans dem så tjättom" (= i Vallen där dansar man så ofta). På vänster sida breder Vallsträsket ut sin blåa yta. Liksom i de flesta sjöar som står i förbindelse med Bureälven är näringsrikedomen även i Vallsträsket stor. Här simmar rikliga fiskbestånd varav ett utgörs av gös.

I Mjöldvattnet vid den f.d. affären är det åter dags att ta vänster. Vägen löper nu parallellt med Bureälven. En ljus försommarkväll kan det vara värt att stanna till och gå ner till älven och kika efter bäver. Kom ihåg att smyga tyst. Bävern är alltid på sin vakt. Missar man bävern så ser man i alla fall garanterat de trädstammar som den gnagt flisor ur.

Garveriet i Bursiljum

Efter ca 6 km kommer vi fram till Bursiljum. Här svänger vi vänster och besöker det gamla skinngarveriet som bevarats som museum av den släkt som äger gården. Garveriet, som ligger i Hembyn, är uppfört i första halvan av 1800-talet. På nedervåningen ligger själva garveriet och på övervåningen finns garvarens bostad. Allt är möblerat med tidsenliga möbler och husgeråd. Museet är privat

Bursiljums garveri.

men visas efter bokning hos nuvarande ägaren Gösta Marklund (tel: 0914 - 410 13). Garveriet och garvarebostaden är lagskyddat byggnadsminne.

Lappvattneshedens avrättningsplats

Vi vänder åter norrut och svänger vänster mot Ljusrotet. Efter drygt 2 km ser vi en rest sten vid vägens kant. Här låg Burträsk avrättningsplats och en minnesvård har rests över de dödsdömda som här miste livet. Den sista avrättningen ägde rum den 8 maj 1822 då soldaten Pehr Hindrik Åberg, halshöggs. Skälet var att han tillsammans med en kamrat misshandlat bonden Olof Rönberg från Åbyn så svårt att denne senare avled. Det var vanligt att avrättningsplatsen förlades nära en väg, för att fungera som ett varnande exempel.

Renbergsvattnets hembygdsområde

Vi fortsätter vidare västerut och svänger höger ut på väg 364 i Ljusrotet. Efter ca 7 km kommer vi till Renfors by där svänger vi vänster mot Norra Renbergsvattnet. Efter ca 2 km på den gamla byavägen kommer man fram till Kvarnron och Renbergsvattnets hembygdgård.

Vi parkerar efter bron på därtill avsedd plats. Här på hembygdsområdet finns många byggnader och redskap från det gamla bondesamhället att beskåda – bland annat "Marklundsgården", en gång i tiden använd som kyrkstuga och affär i Burträsk. Hör vi något gnissla så kan det vara den gamla skvaltkvarnen som är i gång. Än idag mal den utmärkt kornmjöl! Några gånger per år brukar man även tända på i den gamla rökbastun och då sprider sig den ljuvliga doften av nyrökt fläsk över bygden. Fortsätter man någon kilometer efter samma väg så ser man på högra sidan några underliga tallar. Tallarna har en gång katats, det vill säga barkats till en del. Detta för att få träet så tjärrikt som möjligt – något man strävade efter vid tjärbränning. Av någon anledning blev träden aldrig fällna. Förmodligen är de i dag landets enda katade tallar som fortfarande står kvar. Området är skyddat som naturminne.

Från Renbergsvattnet fortsätter vi västerut mot en av de atrikaste naturskogarna i kommunen. Vi svänger höger efter knappt 2 km och vänster mot Brännvattnet efter ytterligare ca 6 km. Efter ca 2 km, där en liten skogsväg går åt höger, stannar vi av bilen. Där vi ser vi också den lilla skylten "Kyrkstigen".

Tjärnbergshedens naturreservat

Med gummistövlar eller kängor på fötterna följer vi Kyrkstigen söderut i ca 600 m in mot Tjärnbergshedens naturreservat. Stigen vi följer fanns inritad på kartor redan på 1600-talet och är nu en vandringsled mellan Landskyrkan i Skellefteå och Burträsk. Före år 1606 hörde Burträsk till Skellefteå socken

och som namnet antyder gick man denna väg vid kyrkobesöken.

I reservatet möter oss först en gammal talldominerad barrblandskog med knotiga hänglavspydda grenar. Till höger om oss ligger Stor-Brännvattnsmyran som i slutet av juli kanske har några hjortron att bjuda på. Vi fortsätter stigen och längre in i reservatet ändrar skogen karaktär. Vi ser att marken blir fuktigare med frodigt blåbärsris uppblandat med ekbräken, harsyra och stenbär. Tallskogen övergår i en ståtlig granurskog med de äldsta träden väl över 250 år och en diameter i brösthöjd på 60 cm. Grova

döda granar ligger kors och tvärs precis som de gör i en skog som människan inte "städat". Denna miljö är ovanligt uppskattad av en mängd olika vedsvampar som lever på död ved. Rosenticka, ullticka, rynkskinn m.fl. arter finns alla i rikliga bestånd. Området anses faktiskt vara en av de artrikaste vedsvamplokalerna hela Västerbotten.

Vi tar stigen tillbaks mot bilen och vänder åter österut och svänger norrut i T-korsningen. Vi passerar byarna Ragvaldsträsk, Gummarksnolet, Gärdsmark och fortsätter sedan på väg 364 norrut mot Skellefteå för en bit mat och avkoppling i nuet.

Tjärnbergshedens naturreservat.

Grundskatan i Bjuröklubbs naturreservat.

1. Tjärn och Innervik har ett levande odlingslandskap med flera restaurerade slätterlador, som är så typiska för Bottenvikskusten. Innerviksfjärdarna är ett lättillgängligt fågelområde.

2. Rösbacken i Yttervik beskrevs redan på 1870-talet och har eggat fantasin ända sedan dess. Gravrösen kommer i huvudsak från bronsåldern, 1800 – 500 år f Kr. Strax söder om Rösbacken ligger en spånhyvel som vårdas av byamännen i Yttervik.

3. Landsåkersbacken. Den 15 maj 1809 blev här en svensk trupp genskjuten av en rysk styrka som gått över havsisen från Kågefjärden! Svenskarna kapitulerade för övermakten och de ryska trupperna fortsatte söderut mot Umeå.

4. Bureå. På den lummiga Klosterholmen finns spår av en medeltida kyrklig anläggning, kanske en missionsstation. Grunderna har nu åskådliggjorts med järnkonstruktioner för att ge en bild av de forna byggnaderna. I Bure Arkiv finns sågverksbolagets arkivmaterial och en utställning kring träindustrin på orten.

5. Avrättningsplatsen på Bureheden. Vid den gamla landsvägen låg en avrättningsplats, som har använts vid tre tillfällen i början av 1800-talet. Nu finns en minnessten på platsen.

6. Nedre Bäck. I byn finns ett hembygdsmuseum som har visningar om man bokar i förväg. Vid vägen söderut ligger ett par gravrösen från äldre järnåldern, troligen från tiden 0 – 550 e Kr. Där påträffade arkeologerna människoben och klor från björn. Man tror att den döde har legat på en björnfäll.

7. Bjuröklubbs naturreservat. Området är ett bra exempel på kustens säregna natur och kultur. Mellan slipade berghällar täckt av vågspolad sten finns fält med enbart kullersten. Vindpinade, knotiga tallar och granar växer mellan klipporna. Med sina hållmarker, klapperstränder och sanddyner är området av stort värde för forskningen. Lämningar från järnåldern och framåt visar på människors långvariga bruk av havet och kusten.

8. Blackhamn. Bottenviken har världens labyrintrikaste kust. En av dem finns i Blackhamn. Kanske gick fiskarna runt i den för att framkalla gott väder och fina fångster.

9. Lövånger. Socknens centrum har anor från medeltiden, bl a är kyrkan invigd 1507. Kyrkstaden byggdes för att kyrkobesökare från byarna skulle ha husrum. För ca 100 år sedan var husen övergivna, men räddades till eftervärlden. De flesta stugor fungerar idag som vandrarhem. Sockenmuseum och lantbruksmuseum finns på området.

10. Gärdefjärdens naturreservat tar emot tusentals rastande fåglar på våarna. Över 40 arter har noterats, och många av dessa häckar också i området.

11. Bodans fåbodar. En promenad för oss till Bodans fåbodar, inte långt från Stavvattnet. I bäcken intill fåboden finns en gammal skvaltkvarn.

12. Garveriet i Bursiljum. Vid vackra betesmarker intill Bureälven ligger det unika garveriet med garvarebostad. Skinngarvning var vanligen förbehållen borgare i städerna. Platsen är värd en omväg, men boka gärna visning med ägaren.

12. Avrättningsplatsen på Lappvattsheden. Här låg en avrättningsplats som användes sex gånger, den senaste 1822. En minnessten har rests på platsen.

13. Renbergsvattnets hembygdsområde. "Kvarnron" kallas byns hembygdsområde. Här finns ett antal äldre byggnader samlade. Rökbastun från 1820 används fortfarande och har blivit vida känd. Några gånger per år sprider sig den angenäma doften av rökt fläsk över bygden.

14. Tjärnbergshedens naturreservat. Efter en kort vandring på Kyrkstigen, som går mellan Burträsk och Skellefteå, når man reservatet. Här finns urskogsartad barrskog dominerad av gran med inslag av tall. Till det mest intressanta hör de många sällsynta arterna av vedsvampar, bl.a. ostticka, blackticka och taigaskinn. De gynnas av de döda träd som ligger kvar i skogen.